

Lisansüstü Öğrencilerinin Siber Aylaklık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Karma Bir Çalışma*

Geliş Tarihi: 27.06.2016

Kabul Ediliş Tarihi: 01.07.2017

Ayşe BAĞRIACIK YILMAZ¹

ÖZ

Bu araştırmanın amacı lisansüstü eğitim almakta olan öğrencilerin siber aylaklık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi ve siber aylaklık etkinliklerinin altında yatan sebeplerin belirlenmesidir. Araştırmanın nicel boyutunda 168 öğrenciden, geçerliği güvenilirliği ispatlanmış bir ölçek yardımıyla veriler toplanarak gerekli istatistik işlemlere tabi tutulmuştur. Nitel boyutta ise siber aylaklık puanları üst, orta ve alt gruptan gönüllü 3'er öğrenci ile görüşmeler gerçekleştirilerek elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin siber aylaklık düzeyleri, cinsiyete, eğitim düzeyine ve mesleğe göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Öğrenciler en çok mesajlaşma etkinliğiyle siber aylaklık yapmaktadır. Bunun ardından sosyal paylaşım siteleri, kişisel ilgiler ve haber siteleri gelmektedir. Siber aylaklık davranışını, kişisel, çalışmayla ilgili ve dışsal faktörler tetikleyebilmektedir, benzer şekilde bu davranışların kişisel ve çalışmayla ilgili etkileri olmaktadır. Öğrencileri bu davranışlardan alıkoyan etkenler bulunduğu gibi kendi aldıkları önlemler ile de kendilerini kontrol etmeye çalışmaktadırlar.

Anahtar kelimeler: siber aylaklık/sanal kaytarma, lisansüstü eğitim, internet, karma model çalışma

Investigation of Cyberloafing Levels of Graduate Students in terms of Various Variables: A Mixed Method Study

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the cyberloafing levels of graduate students in terms of various variables and to determine the underlying causes of cyberloafing activities. In the quantitative aspect of the study, data about cyber loafing behaviors of the students were collected by a scale. In the qualitative aspect data were obtained by interviews with three volunteer students from each cyberloafing levels: top, middle, bottom, and then the data were analyzed by the content analysis technique. The results of the study showed that cyber loafing levels of students did not differ significantly by gender, education program and occupation. Messaging is the most frequent cyber loafing behavior and it is followed by visiting the social networking sites, news sites and sites about personal interests. Cyber loafing behavior can be triggered by personal, work-related and external factors. Likewise, these behaviors can effect personal and work-related issues.

* Bu çalışma 10. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Sempozyumu'nda özet bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Araştırma Görevlisi, Gazi Üniversitesi, aysebagriacik@gazi.edu.tr

Keywords: cyber loafing/cyber slacking, graduate education, internet, mixed method study

GİRİŞ

İnternet-Web birleşiminden doğan teknolojiler, bireylerin gerek iş gerekse özel hayatlarına geniş ve belirgin bir etki yapmıştır. İnternet, işin içeriği ve bağlamını değiştirmiş, iş hayatı ve özel hayat arasındaki bağları daha geçirgen hale getirmiştir (Griffiths, 2003; Zwass, 2006). İnternetin iş yerlerinde kullanılması çalışanlara yer, zaman ve bilgi erişilebilirliğinde esneklik gibi büyük avantajlar sağlamıştır. Takım olarak çalışan gruplar artık aynı yerde bulunmadan da işlerini yapabilir, çalışanlar ofislerinden çıkmadan öğrenmeyi gerçekleştirebilir hale gelmişlerdir. Bilgisayar ve internet iş yerlerine girmeden önce insanların kişisel ve iş dünyaları ayrı ayrıyken; günümüzde insanlar kendilerine ayıracakları zamanda işlerine, işe ayıracakları zamanı ise kişisel meraklarına kolaylıkla yer verebilmektedir (Greenfield ve Davis, 2002; Anandarajan, Simmers ve Teo, 2014, s. 4-6; Griffiths, 2010).

İnternetin avantajlarının saymakla bitmeyeceği gibi, alanyazında en sıklıkla değinilen zararlarından birisi, çalışanların interneti mesai saatleri içerisinde kendi amaçları için kullanmasıdır. Alanyazında bu durum genellikle siber aylaklık/sanal kaytarma (cyber loafing, cyber slacking) olarak ele alınmaktadır. Siber aylaklık ve kişisel Web kullanımı gibi kavramlar işyerinde genellikle internet nedeniyle gerçekleşen verimsiz durumları ifade eder (Mahatakanoon, 2006). Lim (2002) ile Greenfield ve Davis (2002) siber aylaklığı çalışanların mesai saatleri içerisinde şirketin internetini gönüllü olarak kendi amaçlarıyla – işle ilgisi olmayan amaçlarla- kullanmaları olarak ele almıştır. Kendi e-postalarını kontrol etme, işle ilgisi olmayan web sitelerinde gezinme gibi davranışlar, kişilerin kendi görevlerini yapmalarına ve tamamlamalarına engel olur (Lim, 2002). Greenfield ve Davis'in (2001) gerçekleştirdiği çalışmaya göre, şirket çalışanların yaklaşık yarısı siber aylaklık davranışlarının işlerindeki verimlerini düşürdüğünü düşünmektedir. Friedman (2000) ise siber aylaklık davranışının pornografik siteler veya haber sitelerinde gezinme, internetten alışveriş yapma, borsa takibi, gezi planlaması, oyun oynama, sohbet etme, gibi davranışları içerdiğini ve genel olarak şirket kaynaklarını ve zamanını internet aracılığıyla kendi amaçları doğrultusunda kullanmayı ifade ettiğini belirtmiştir (akt. Block, 2001). Hassan, Reza ve Farkhad (2015) çalışmasında siber aylaklığı, kişisel e-postalarını kontrol etme, yatırım ve bankacılık etkinlikleri, sosyal ağlar, geleneksel medya, alışveriş yapma ve pornografi olmak üzere altı kategoriye ayırmıştır.

Çoğu internet kullanıcısı, internetten futbol skorlarına bakmanın, bir arkadaşı ile yazışmanın sadece birkaç saniye sürdüğünü bu nedenle iş düzeninin bozulmayacağını düşünür ancak çoğu zaman bu birkaç saniye saatlere dönüşür ki bu durum şirketin istemeyeceği bir tablodur (Lim, 2005). Benzer şekilde bir öğrenci derste arkadaşının mesajına cevap vermenin veya başka herhangi bir bildirim kontrol etmenin, ders akışını etkilemeyeceğini düşünebilir; ancak tam

da o anda öğretim elemanı konu hakkında kritik öneme sahip bir noktadan söz edebilir ve öğrenci bunu kaçırabilir. Bu durumda hem öğretmenin hem okul yöneticilerinin ve hatta öğrencinin kendisinin istemeyeceği bir durumdur. Siber aylıklık, işyerlerinde ciddiye alınması gereken bir faktördür. Şirketler, iş yerinde verimsiz internet kullanımını azaltmak için genellikle internet kullanım politikaları oluşturma, cezalandırma, eğitim verme veya çalışanların internet kullanımlarını gözetleyen, filtreleyen programlar kullanma gibi önlemler almaktadır (Chatfield, 2014; Polzer-Debruyne, Stratton ve Stark, 2014; Mahatanankoon, 2006, s.15; Saraç ve Çiftçioğlu, 2014). Ancak çoğu zaman çalışanlar kendilerini kurallara, teftişlere rağmen teknolojinin cazibesinden alıkoymamaktadır (Greenfield ve Davis, 2002).

Şirketlere benzer şekilde ilkokullardan lisansüstü (LÜ) eğitim-öğretim veren kurumlara kadar bütün eğitim kademelerinde bu durumlar söz konusu olabilir. Milli Eğitim Bakanlığı ilkokul, ortaokul ve liselerde Youtube, dailymotion gibi video izleme sitelerini, Facebook, Twitter gibi sosyal paylaşım sitelerini, oyun sitelerini vb. kullanımını engellemiştir. Ancak TÜİK (2015) verilerine göre Türkiye'deki bireylerin %74,4'ü ev ve işyeri dışında internete kablosuz olarak bağlanmak için cep telefonu veya akıllı telefon kullanırken, %28,9'u taşınabilir bilgisayar (dizüstü, netbook, tablet vb.) kullanmaktadır. Bununla beraber Google'ın Türkiye'den 1000 kişi ile yapmış olduğu Tüketici Barometresi araştırmasına göre Türkiye'deki kullanıcıların % 86'sı mobil telefon, %56'sı akıllı telefon, %48'i bilgisayar ve %11'i tablet kullanmaktadır. Bu kullanıcıların %66'sı interneti sadece kişisel amaçları doğrultusunda %34'ü ise sadece işi gereği kullanmaktadır. Her gün kişisel amaçlı internet kullananların oranı ise %77'dir (Consumer Barometer, 2015). Deloitte'nin (2013) araştırmasına göre Türkiye'de internete bağlı cihaz kullanım oranı 2012 yılına göre %42 artmıştır. Akıllı telefon kullanımı 18-24 yaş arası bireylerde %67'dir ve bu akıllı telefonların %56'sında internet kullanılmaktadır. Bu verilere bakılarak Türkiye'de kullanıcıların evde, işte, okulda, toplu taşımada, kütüphanede hemen hemen akla gelebilecek her yerden internete erişim sağlayabildikleri söylenebilir. Kullanıcılar sadece iş yerinin internetine bağlı kalmamakta, kendi mobil cihazlarından da özellikle akıllı telefonlarından internet erişimi sağlamaktadır. Dolayısıyla yaşanan teknolojik gelişmeler dikkate alındığında siber aylıklığın sadece bir şirketin veya okulun olanakları ile değil, bireysel internet erişimi ile de sağlanabileceğine dikkat edilmelidir (Kaplan ve Ögüt, 2012). Gerek işte gerek okulda gerekse kendi kendine çalışırken bireyi siber aylıklıktan alıkoymak için yasaklardan çok bireyin kendisinin bu davranıştan kaçınmasını, kendini kontrol edebilmesini sağlamak gerekir.

Alan yazında siber aylıklık kavramı çoğunlukla çalışanların iş yeri internetini iş ile ilgisi olmayan alanlarda kendi amaçları doğrultusunda kullanmaları olarak ele alınmıştır. Ülkemizde siber aylıklık kavramının Kalaycı (2010), Ergün ve Altun (2012), Gencer ve Koç (2012), Yaşar (2013) dışındaki çalışmalarda (Çınar ve Karcıoğlu, 2015; İnce ve Gül, 2011; Kanten, 2014; Kaplan ve Çetinkaya, 2013; Kaplan ve Ögüt, 2012; Keklik, Kılıç, Yıldız ve Yıldız, 2015; Örucü ve Yıldız,

2014; Saraç ve Çiftçioğlu, 2014; Yıldız ve Yıldız, 2015) genellikle iş yeri kapsamında ele alındığı görülmektedir. Eğitim alanında siber aylaklıkla ilgili yapılmış az sayıda çalışmadan üçü (Ergün ve Altun, 2011; Kalaycı, 2010; Yaşar, 2013) lisans öğrencileri ile Gencer ve Koç'un çalışması ise lise öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaların güzel birer başlangıç olduğu; ancak kapsamının genişletilerek desteklenmesi gerektiği araştırmacıların kendileri tarafından da belirtilmiştir.

Tüm bu bilgiler ışığında çoğunluğu bir mesleğe sahip olan lisansüstü öğrencilerinin siber aylaklık davranışlarının incelenmesinin konunun hem iş hem de eğitim bağlamında ele alınması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacını lisansüstü eğitim almakta olan öğrencilerinin siber aylaklık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi ve siber aylaklık davranışlarının altında yatan sebeplerin belirlenmesi oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Lisansüstü öğrencilerinin siber aylaklık düzeyleri,
 - a. Cinsiyete,
 - b. Eğitim düzeyine,
 - c. Mesleğe göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- Lisansüstü öğrencileri hangi siber aylaklık davranışlarını sergilemektedir?
- LÜ öğrencilerini siber aylaklığa iten nedenler nelerdir?
- LÜ öğrencilerini siber aylaklıktan alıkoyan etkenler nelerdir?
- LÜ öğrencileri siber aylaklıktan kaçınmak için ne gibi önlemler almaktadır?
- Siber aylaklığın LÜ eğitim öğrencilerine olan etkileri nelerdir?

YÖNTEM

Bu başlık altında araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve veri analizi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada karma model altında yer alan açıklayıcı sıralı desen kullanılmıştır. Açıklayıcı sıralı desen, nicel verilerin toplanmasıyla başlar, ardından nitel veriler toplanarak çözümlenir. Nitel aşama, nicel aşamanın sonuçlarının takip edilmesiyle gerçekleşir. Araştırmacı, nitel sonuçların, ilk aşamadaki nicel sonuçların açıklanmasına nasıl yardımcı olduğunu yorumlar (Creswell ve Clark, 2011, s. 79). Creswell'e göre (2008) araştırma problemlerinin anlaşılması, nicel ve nitel araştırma yöntemleri bir arada veya harmanlanarak kullanıldığında, bu yöntemlerin ayrı ayrı kullanıldığı durumlara göre daha kolay olmaktadır, karma desenin temel varsayımını bu mantık oluşturur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın nicel verileri, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde öğrenim görmekte olan 168 öğrenciden elde edilmiştir. Araştırmada zamana, paraya, yere, konumun kullanılabilirliğine veya cevaplayanlara dayalı bir örnekleme yöntemi olan uygun örnekleme (Merriam, 2015, s.78; Patton, 2014, s.244) kullanılmıştır. Öğrencilere ait betimsel istatistikler Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. *Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgilerin Betimsel İstatistikleri*

Alan	Kategori	f	%
Cinsiyet	Kadın	103	62
	Erkek	63	38
Program	Yüksek Lisans	114	67.9
	Doktora	53	31.5
	Ders	87	51.8
Dönem	Yeterlilik	3	1.8
	Tez	77	45.8
	Akademisyen	65	38.7
Meslek	Öğretmen	67	39.9
	Çalışmıyor	21	12.5
	Diğer	14	8.3

Tablo 1 incelendiğinde araştırmanın nicel grubunda yer alan öğrencilerin çoğunluğunun (%62) kadın, yüksek lisans öğrencisi (%67.9) olduğu görülmektedir. Ders aşamasındaki öğrencilerle (%51.8) tez aşamasındaki öğrencilerin sayıları (%45.8) oldukça yakın olup, en az yeterlilik aşamasındaki öğrencilerden (%1.8) katılım gerçekleşmiştir. Çalışma grubunun önemli bir kısmını öğretmenler (%39.9) ve akademisyenler (%38.7) oluşturmaktadır.

Çalışmanın nitel verilerinin toplandığı grup, nicel verilerden elde edilen istatistiki bilgiler sonucunda maksimum çeşit örnekleme stratejisi kullanılarak belirlenmiştir. Maksimum çeşit örnekleme stratejisi, birçok farklılığı içeren ana temaları bulup, tanımlamayı amaçlar (Patton, 2014). Bu bağlamda öğrenciler siber aylıklık ölçeğinden elde etikleri puanlara göre üst, alt ve orta grup olmak üzere 3 gruba ayrılmış ve her gruptan rastgele 3’er öğrenci seçilmiştir. Üst ve alt grup olarak %27’lik dilimler alınmıştır, kalan %46’lık kısım ise orta grubu oluşturmuştur. Nitel verilerin toplandığı gruba ait bilgiler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. *Nitel Çalışma Grubuna Ait Betimsel İstatistikler*

Katılımcı	Cinsiyet	ABD	Aşama	Meslek	Siber Aylıklık Puanı
K1	E	Ölçme Değ.	ve Doktora	Arş. Gör.	88

K2	E	Bilg. ve Öğrt. Tek. Eğt.	Doktora	Arş. Gör.	87
K3	K	Bilg. ve Öğrt. Tek. Eğt.	Doktora	Arş. Gör.	85
K4	K	Ölçme ve Değ.	Doktora	Arş. Gör.	66
K5	E	İlköğretim	YL	Öğretmen	64
K6	K	Çocuk Gelişimi	Doktora	Arş. Gör.	62
K7	E	Bilg. ve Öğrt. Tek. Eğt.	YL	Öğretmen	48
K8	K	Güzel Sanatlar	Doktora	Arş. Gör.	46
K9	K	Çocuk Gelişimi	Doktora	Öğr. Gör.	30

Tablo 2 incelendiğinde nitel çalışma grubuna farklı bilim dallarından 7'si doktora 2'si yüksek lisans öğrencisi olmak üzere toplam 9 öğrencinin katıldığı görülmektedir. Bu öğrencilerin 4'ü erkek 5'i kadındır, dolayısıyla grubun cinsiyet açısından dengeli dağıldığı söylenebilir. Meslek açısından bakıldığında ise çalışma grubunda 6 araştırma görevlisi, 2 öğretmen ve 1 öğretim görevlisi olduğu görülmektedir. Katılımcılar siber aylaklık ölçeğinden elde ettikleri sıraya göre sıralanmış ve en yüksekte en düşüğe olmak üzere K1, K2, K3.....K8, K9 şeklinde kodlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel verileri Yaşar (2013) tarafından geliştirilen Siber Aylaklık Etkinlikleri Ölçeği ile toplanmıştır. Ölçek 5'li Likert tipinde olup 23 maddeden ve dört boyuttan (bireysel, arama, sosyal, haber) oluşmaktadır. Ölçek maddeleri katılımcılar tarafından "hiçbir zaman, nadiren, ara sıra, genellikle, her zaman" şeklinde dereceleme seçenekleri ile değerlendirilmektedir. Veri toplama aşamasında öncelikle ölçek bir elektronik anket yazılımına aktarılarak, toplam 779 öğrenciye e-posta aracılığıyla ulaştırılmıştır. Bir hafta sonra öğrencilere hatırlatma amacıyla bir e-posta daha gönderilmiş, takip eden bir haftanın sonunda veri toplama işi sonlandırılmıştır. Ölçeği 193 öğrenci cevaplandırmış; ancak bunlardan sadece 168'i kullanılabilir veri sağlamıştır. Bu verilerin analizi sonucunda ölçeğin Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik indeksinin .80 değerinin üzerinde olması elde edilen ölçümlerin orta düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir (Özbek, 2011, s. 50).

Araştırmanın nitel verileri, nicel verilerin analizi sonucunda belirlenen alt grup ve üst grupta yer alan 5'er öğrenciden araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Görüşme formu alanyazın taraması ve siber aylaklık ölçeğinde öğrencilerin yönelimlerinin analizi sonucunda oluşturulmuş ve iki alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Uzman

görüşleri sonucunda düzeltmeleri yapılarak son hali verilmiştir. Görüşme formunda şu sorulara yer verilmiştir:

1. Bir akademik öğrenme faaliyetini tamamlamak için masa başına oturduğunuzda sizi asıl odaklanmanız gereken faaliyetten uzaklaştıran şeyler nelerdir?
2. Sizce bu uzaklaşmanın (belirttiğiniz faaliyetlere yönelmenizin) nedenleri nelerdir?
3. Sizce bu uzaklaşma sizin akademik öğrenme faaliyetinizi tamamlamanıza engel oluyor ya da geciktiriyor mu? Açıklar mısınız?
4. Siz bu durumdan kaçınmak için ne gibi önlemler alırsınız? Önlem alıp yine de kendinizi alıkoyamadığınız oluyor mu?
5. Bu bölünmelerin verimli çalışmanıza veya zamanınızı verimli kullanmanıza olan etkilerinden bahsedermisiniz?

Görüşme yapılacak öğrencilere e-posta yolu ile ulaşılmış, uygun olan 3 öğrenci ile yüz yüze görüşme yapılmıştır. Yüz yüze görüşme esnasında ses kayıt cihazı kullanımı için öğrencilerden izin alınmış, ses kayıtları daha sonra yazıya dökülerek analize hazır hale getirilmiştir. Kalan 6 öğrenci ile görüşmeler şehir dışında olmaları, yazı ile kendilerini daha iyi ifade edeceklerini düşünmeleri gibi nedenlerden dolayı e-posta yoluyla gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler, araştırmacıya anlamadıkları noktaları yine e-posta yoluyla sorabilmiştir. Bunun yanında araştırmacı, öğrencilerin yeterince ayrıntılı cevaplamadıkları sorular hakkında öğrencilere açıklayıcı dönütler vererek daha verimli veri elde edilmesini sağlamaya çalışmıştır.

Verilerin Analizi

Veri toplama araçlarından elde edilen veriler sosyal bilimler için istatistik yazılımı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın nicel boyutuna dair alt amaçlar test edilirken 0,95 güven düzeyi ($p=0,05$) temel alınmıştır. Öğrencilerin siber aylıklık düzeylerinin cinsiyete ve eğitim programına göre değişiminin incelenmesinde bağımsız örneklem t-Testi, mesleğe göre incelenmesinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Nitel verilerin analizinde ise kodlama, temaları belirleme, verilerin kod ve temalara göre organize edilmesi aşamalarından oluşan içerik analizi yöntemi (Miles ve Huberman, 1994) kullanılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği için görüşmeler iki farklı kodlayıcı tarafından kodlanarak veri analizi güvenilirliği [$\text{Görüş birliği} / (\text{Görüş birliği} + \text{Görüş ayrılığı}) \times 100$] formülü (Miles ve Huberman, 1994) kullanılarak hesaplanmıştır. Toplam 65 kod belirlenmiş olup, kodlayıcılar arasındaki ortalama güvenilirlik %88 olarak bulunmuştur [$57 / (57 + 8) \times 100 = \%92$]. Miles ve Huberman'a (1994) göre güvenilirlik için kodlayıcılar arası en az %70 uyum gereklidir, %88 gerekli güvenilirlik seviyesine ulaşıldığını göstermektedir.

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde öncelikle lisansüstü öğrencilerinin siber aylıklık düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiş ardından görüşmelerden elde edilen kategori, alt kategori ve kodlar, örnek öğrenci cümleleriyle birlikte verilmiştir.

Öğrencilerin siber aylıklık düzeylerinin cinsiyete ve eğitim programına göre incelenmesi

Tablo 3. *Öğrencilerin Siber Aylıklık Puanlarının Cinsiyete ve Eğitim Programına Göre t-Testi Sonuçları*

		n	\bar{X}	S	sd	t	p
Cinsiyet	Kadın	103	58.57	12.86	164	-1.164	.247
	Erkek	63	61.19	14.74			
Eğitim Programı	YL	114	59.27	14.07	165	-.147	.883
	Doktora	53	59,60	13,34			

Tablo 3'e göre öğrencilerin siber aylıklık puanları arasında cinsiyete $t(164) = 1.164$, $p > .05$ ve eğitim programına $t(165) = .147$, $p > .05$ göre anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Bir başka deyişle, öğrencilerin cinsiyeti ve buldukları eğitim programı, siber aylıklık davranışlarını anlamlı şekilde etkilememektedir. Benzer şekilde Çınar ve Karcıoğlu (2015) ile Örucü ve Yıldız'ın (2014) da araştırmalarında, işyerlerinde çalışanların siber aylıklık davranışlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Kalaycı'nın (2010) lisans öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında, öğrencilerin bireysel işler ve haber takip siber aylıklık davranışlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık tespit edilmiş ancak sosyalleşme siber aylıklık davranışlarında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Eğitim programı açısından kıyaslama yapılan yeterli araştırmaya rastlanmamakla birlikte, Örucü ve Yıldız (2014) lisans mezunu bireylerin, yüksekokul ve altı, lisansüstü ve doktora mezunu bireylerden daha fazla önemli siber aylıklık faaliyetinde bulduklarını tespit etmiştir. Benzer olarak Özkalp, Aydın ve Tekeli (2012) de siber aylıklık davranışlarının eğitim düzeyine göre değişiklik gösterdiğini ifade etmektedir.

Öğrencilerin siber aylıklık düzeylerinin mesleğe göre incelenmesi

Tablo 4. *Siber Aylıklık Ölçeği Puanlarının Mesleğe Göre Betimsel İstatistikleri*

Meslek	n	\bar{X}	S	F	p
Akademisyen	61	65.43	13.74	1,006	,392
Öğretmen	95	71.75	12.22		
Çalışmıyor	49	70.77	13.89		
Diğer	23	68.83	11.62		
Toplam	228	69.55	13.14		

Analiz sonuçları, öğrencilerin siber aylıklık düzeyleri arasında sahip olunan meslek bakımından anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir $F(3,163) = 1,006, p > ,05$. Bir başka deyişle, öğrencilerin siber aylıklık yapma durumlarını akademisyen, öğretmen veya bir başka mesleğe sahip olma durumları ve çalışıp çalışmama durumları etkilememektedir. Özkalp vd. (2012) içinde akademisyenlerinde bulunduğu meslekleri kıyasladıklarında, siber aylıklık davranışlarının mesleğe göre farklılaştığını belirlemiştir. Ugrin vd., (2007) ise yöneticilerin sorumluluklarının ve iş stresinin daha fazla ağır olması nedeniyle daha alt düzeydeki çalışanlara oranla daha fazla siber aylıklığa yönediklerini tespit etmiştir. Bu çalışmada meslekler arası farklılık olmamasının katılımcıların hepsinin temelde eğitimci olmasıyla ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada, lisansüstü öğrencilerinin siber aylıklık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesinin yanı sıra, bu davranışlarının altında yatan nedenlerin de incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla yapılan görüşmelerin analizi sonucunda siber aylıklık ile ilgili “kaynak, nedenler, etkiler, alıkoyan nedenler ve alınan önlemler” olmak üzere 5 kategori elde edilmiştir. Bundan sonraki bölümde bu kategoriler ve alt kategorileri ayrıntılı olarak incelenmektedir.

Öğrenciler tarafından sergilenen siber aylıklık etkinliklerine dair bulgular

Siber aylıklık etkinliklerine dair elde edilen veriler incelenerek kodlanmış; kodlar, kodlara ait frekans ve yüzde değerleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Siber Aylıklığın Etkinliklerine Dair Görüşler

Kategori	Alt Kategori	Kod	f	%
Siber aylıklık etkinlikleri	Haber siteleri	Güncel haberler siteleri	4	9,30
		Mesleki haber siteleri	3	6,98
		Spor haberleri	1	2,33
	Sosyal paylaşım siteleri	Facebook	8	18,60
		Instagram	2	4,65
		Pinterest	1	2,33
	Mesajlaşma	E-posta	4	9,30
		Whatsapp	5	11,63
		Telefon mesajı	4	9,30
		Çevrimiçi alışveriş siteleri	3	6,98
		Kişisel ilgi	Eğlence siteleri	2
	Yemek tarifi siteleri	2	4,65	
	Video izleme	2	4,65	
	Oyun oynama	2	4,65	
TOPLAM			43	100

Siber aylaklık etkinliklerine bir başka deyişle neler aracılığıyla siber aylaklık yapıldığına dair öğrenci görüşleri incelendiğinde en çok tekrarlanan kodun Facebook(8) olduğu belirlenirken, bunu WhatsApp (5), Güncel haber siteleri (4), Telefon mesajı (4) ve E-posta (4) takip etmektedir. Öğrenciler en çok mesajlaşma etkinliği ile (13) siber aylaklık yapmaktadır. Bunun ardından sosyal paylaşım siteleri (11), kişisel ilgilere siber etkinlikler (11) ve haber siteleri (8) gelmektedir. Kalaycı (2010), Köse, Oral ve TÜresin (2012), Ugrin vd., (2008), Hassan vd. (2015) de çalışmalarında öğrencilerin/çalışanların benzer siber aylaklık davranışları sergilediklerini belirlemişlerdir. Siber aylaklık etkinliklerine dair öğrenci ifadelerinden alıntılar aşağıda verilmiştir:

“...haber siteleri var. Gündelik haber siteleri olabileceği gibi, akademik personel.org gibi direkt bizi ilgilendiren konularla ilgili haber siteleri de bu kapsamda düşünülebilir. Aynı zamanda Fotomaç ve Fanatik gibi siteleri de takip ediyorum. Bu bir ritüel gibi olmuş durumda. Ders çalışmaya başlamadan önce onlara bir bakıyorum. 15-20 dakikamı aldığımı oluyor bazen. Daha masaya otururken.” K1

“Telefonumdan, WhatsApp ve Facebook’dan gelen mesajlar dikkatimi dağıtabiliyor ya da sıkıldığım zaman haberlere 5 dk. bakmak istediğimde tüm haberleri okuduğumu ve çok fazla zamanın geçtiğini fark ediyorum” K2

“Çalışmanın başına oturduğumda istisnasız önce facebooka bakarım... sonra maillerime...” K4

“Online olarak oynadığım oyunlar, sosyal oyunlar ve cep telefonu kullanımı (mesajlaşma, iletişim, oyun)...” K5

“Oyun oynamak; gelen mesajlara cevap vermek; alışveriş sitelerine bakmak; facebook, onedio, ekşisözlük gibi sitelerde vakit geçirmek.” K6

“İnternet üzerinden araştırma yaparken gelen reklamlar dikkatimi çok dağıtıyor, WhatsApp ’ta oluşturulan arkadaş gruplarındaki gelen bildirimler işlerimin aksamasına neden oluyor.” K8

Siber aylaklığın nedenlerine ilişkin bulgular

İçerik analizi sonucunda, öğrencilerin siber aylaklığa yönelmelerinin nedenlerine dair elde edilen kategori, alt kategori ve kodlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Siber Aylaklığın Nedenlerine İlişkin Kod ve Kategoriler

Kategori	Alt Kategori	Kod	f	%
Siber aylaklık nedenleri	Kişisel etkenler	Merak	7	8.43
		İlgi	5	6.02
		Dikkat dağınıklığı	4	4.82
		Odaklanma sorunu	4	4.82
		Mantığa bürüme	4	4.82
		Alışkanlık	3	3.61
		Monotonluk	1	1.2
		Zaman kontrolünü	1	1.2

		sağlayama		
Çalışmayla ilgili etkenler	Sıkılma	6	7.23	
	Çalışılan konuyu sevmeme	5	6.02	
	Yorulma, gevşeme	5	6.02	
	Dinlenme, kafa dağıtma amaçlı	4	4.82	
	İsteksizlik	3	3.61	
	Çalışmayı erteleyebilme olanağı	3	3.61	
	Ara verme isteği	2	2.41	
	Çalışmanın uzun olması	2	2.41	
	Dışsal etkenler	Bilgisayarda çalışma	7	8.43
		Bildirimler	5	6.02
İnternet erişimi		5	6.02	
Reklamlar/Web önerileri		4	4.82	
Telefon sesi		3	3.61	
TOPLAM		83	100	

Öğrencilerin siber aylaklığa yönelmelerine neden olan etkenler incelendiğinde en çok Bilgisayarda çalışma (7) ve merak (7) kodlarının tekrar edildiği görülmektedir. Bu kodları (çalışmaktan) sıkılma (6), (sanal içeriğe olan) ilgi (5), Çalışılan konuyu sevmeme (5), Çalışmaktan yorulma, gevşeme (5) ve bildirimler (5) takip etmektedir. Bunların yanında öğrencilerin bir kısmı dikkat dağınıklığı (4) ve odaklanma sorunu (4) nedeniyle siber aylaklık etkinliklerine yöneldiklerini belirtmiştir. Bu etkinlikleri dinlenme ve kafa dağıtma amaçlı (4) yaptığını ifade edenlerin sayısı da azımsanmamalıdır. Benzer şekilde öğrencilerin bir kısmı bu davranışlarını mantığa bürüyerek (4) savunmaktadır. Ugrin vd. (2007) de çalışanları siber aylaklığa sevk eden en önemli etkenlerden birinin stres olduğunu, bunun yanında kontrol edilmediğini düşünen çalışanların daha kolay siber aylaklığa yöneldiğini tespit etmiştir. Ergün ve Altun'un (2012) siber aylaklığın nedenleri olarak belirledikleri motivasyon eksikliği, dersin sıkıcı olması, dersi sevmeme, derse konsantre olamama, görev süresinin uzun olması gibi durumlar bu çalışmanın bulgular ile uyum göstermektedir. Köse vd. ise (2012) çalışmalarında, araştırma görevlilerinin internete bağlı olduklarında daha fazla siber aylaklık davranışı sergilediklerini belirlemiştir. Siber aylaklığın nedenlerine ilişkin katılımcı cümlelerinden bazı alıntılar aşağıda verilmiştir:

“Bilgisayarın olması beni etkiliyor, dağılmama neden oluyor. O yüzden mesela sadece kalem ve kitapla çalıştığım zaman çok daha verimli çalışıyorum, masanın üstünde hiçbir şey olmadığı zaman.” K1
“Dikkat dağınıklığı genellikle, odaklanamama, çalıştığım konuyu sevmeme. İnternet varken her an girip bir şeylere bakabiliyorsunuz o an aklınıza gelen. Özellikle telefonunki açıksa sürekli bildirim geliyor, telefonun ışığı yanıyor rahatsız ediyor zaten sürekli bakma ihtiyacı

hissediyorsunuz. Bakmazsanız içinizde kalıyor bu sefer yine odaklanamıyorsunuz. Ondan sonra böyle devam ediyor bu süreç.” K2

“İnternetin bağlı olduğu bir bilgisayar dikkatimi her türlü dağıtıyor. Ara verme istediğim, her an istediğim her şeye ulaşabileceğim bir bilgisayar da olduğu durumlarda, zamanın kontrolünü sağlayamıyorum. Bir sosyal paylaşım sitesinde ana sayfada paylaşılan tüm post'ları görüp bitirme istediği de neden oluyor olabilir. Ya da içerik paylaşım sitelerinde bir içeriğe baktıktan sonra, öneriyle şunlara da bakabilirsiniz başlığı altında gelen içerikler uzaklaşmanı sağlayabiliyor.” K3

“...merakla birlikte, alışkanlık diyebiliriz. Artık parmağım otomatik basıyor Facebook'a 😊 sonra birilerinin paylaşımlarını görüyorsun, o ne yorum yazmış, bu kimmiş? Kim kimle nişanlanmış, nişanlısı nasıl biri? Oradan onun profiline, öbürünün yorumuna derken saatler geçmiş 😊” K4

“...özellikle telefonun sesinin ve internetinin açık olması çok etkiliyor...” K5

“Yaptığım işe iyi odaklanamam. Bunun sebebi olarak da, o işi sevmememi, işin sıkıcı olmasını, işte ilerleme kaydedemiyor olmamı, yorgun olmamı gösterebilirim.” K6

Siber aylıklıktan alıkoyan etkenlere ilişkin bulgular

Tablo 7. Siber Aylıklıktan Alıkoyan Etkenlere Dair Görüşler

Kategori	Kod	f	%
Alıkoyan etkenler	Öz kontrol	8	44.44
	Çalışmanın aciliyeti	6	33.33
	Çalışmayı severek yapma	2	11.11
	Ortamda bir başkasının bulunması	2	11.11
TOPLAM		18	100

Siber aylıklıktan alıkoyan etkenler sırasıyla öz kontrol (8), çalışmanın aciliyeti (6), ortamda bir başkasının bulunması (2) ve çalışmayı severek yapma (2) olarak belirlenmiştir. Görüldüğü üzere, öğrencileri siber aylıklıktan alıkoyan en önemli etken öz kontrolleridir. Bu bulgulara benzer şekilde Köse vd.'nin (2012) çalışmalarında araştırma görevlileri, ortamda bir başkasının varlığının kendilerini internette boşa vakit geçirmekten alıkoyduğunu belirtmişlerdir. Bu kategoriye dair katılımcı cümlelerinden alıntılarının bazıları aşağıda verilmiştir:

“Ortamda başka biri de çalıştığı zaman iyi çalışıyorum. Mesela oda arkadaşım çok çalışkan bir tip, faydası oluyor. Tek başımayken siber aylıklığı daha fazla yapıyorum bu bir gerçek.” K1

“...eğer işim çok acilse kendimi kontrol edebiliyorum, baktım daha zaman var yarın da yaparım deyip o günkü aylaklığımı gerçekleştiriyorum.” K1

“...akademik faaliyetin bitme süresine göre değişiyor....” K2

“Dediğim gibi bazen parmağım otomatik basıyor. Ama ben o ödev tesliminin, tezin vs teslim etme süresi yaklaştığı zaman otomatikman kendimi o durumlardan alıkoyabiliyorum” K4

“Severek yaptığım bir iş olduğu zaman o işten uzaklaşmıyorum.” K6

Siber aylaklığın etkilerine ilişkin bulgular

Tablo 8. Siber Aylaklığın Etkilerine Dair Görüşler

Kategori	Alt Kategori	Kod	f	%
Etkiler	Kişisel etkiler	Dikkatin dağılması	10	16.95
		Diğer etkinliklerden fedakârlık	4	6.78
		Fizyolojik ağrılar	4	6.78
		Yetiştirme kaygısı, stres	2	3.39
		Pişmanlık	1	1.69
	Çalışmayla ilgili etmenler	Çalışmayı aksatma/geciktirme	17	28.81
		Zaman kontrolünü sağlayamama	8	13.56
		Çalışma verimini düşürme	7	11.86
		Çalışmayı engelleme	5	8.47
		Çalışma isteğini azaltma	1	1.69
	TOPLAM			51

Siber aylaklığın öğrencilere kişisel olarak (21) ve çalışmalarıyla ilgili olarak (38) etkilerinin olduğu belirlenmiştir. Kişisel etkiler alt kategorisinin altında dikkatin dağılması (10), fizyolojik ağrılar (4) ve diğer etkinliklerden fedakarlık (4) kodları en sık tekrar eden kodlardır. Çalışmayla ilgili etmenlerde ise çalışmayı aksatma/geciktirme (17), zaman kontrolünü sağlayamama (8), çalışma verimini düşürme (7) kodları en sık ifade edilen kodlardır. Lavoie ve Pychyl (2001) de çalışanların yaklaşık olarak yarısının siber aylaklık nedeniyle işlerini geciktirdiklerini tespit etmiştir. Greenfield ve Davis'in (2001) çalışmasında ise çalışanların yarısı, siber aylaklık davranışlarının verimlerini düşürdüğünü belirtmiştir. Siber aylaklık davranışlarının bireylerin görevlerini yapmalarına veya tamamlamalarına engel olduğu Lim (2002) tarafından da ifade edilmiştir. Siber aylaklığın etkilerine yönelik öğrenci görüşlerinden bazı alıntılar aşağıda verilmiştir:

“...Bu tarz bölünmeler çalışmamdaki verimi yarı yarıya düşürüyor. ...bu bölünmeler yüzünden, bir faaliyetin bitmesi için biçtiğim ömür iki katına çıkabiliyor.” K2

“Zamanı verimli kullanamıyorsunuz. Bir saatte yapacağınız iş 2-3 saate uzuyor. Yeri geliyor hiç başlayamıyorsunuz...” K3

“Olumsuz etkiliyor haliyle... Çünkü siz o işi bitirip kafanızı rahatlatmak isterken, sürekli olan bölünmeler rahatlamınızı engelliyor... Ayrıca ertelenmiş işler varsa ve teslim etme süresi yaklaşıyorsa strese de sokabiliyor.” K4

“...zamanımı kaybetmeme çok neden oluyor. Çünkü genelde bu nedenlerden dolayı araştırmalarımı geç saate bırakıyorum ve bu geç saatlerde de çalışmam pek verimli olmuyor.” K5

“olması gereken ya da planlanan sürenin dışına çıkmama sebep oluyor, hatta çalışmamı bitirmeme engel olabiliyor.” K7

“...yapılacak işlerin gecikmesi en önemli etkisi bence...” K8

Öğrencilerin siber aylıklığa yönelik aldıkları önlemlere ilişkin bulgular

Tablo 8’de öğrencilerin, siber aylıklığa yönelik aldıkları önlemlere ilişkin kod ve kategorilere yer verilmiştir.

Tablo 8. *Siber Aylıklığa Karşı Alınan Önlemlere Dair Kod ve Kategoriler*

Kategori	Alt Kategori	Kod	f	%	
Önlemler	Kaçınma	Hesabı kapatma	4	11.76	
		Telefonun sesini kapatma	4	11.76	
		Paylaşımında bulunmama	3	8.82	
		İnterneti kapatma	3	8.82	
		Gruptan çıkma (WhatsApp vb.)	3	8.82	
		Sosyal ağlara girmeme	2	5.88	
	Öz kontrol	Kaçınma	Kaynağı ortamdandan uzaklaştırma	2	5.88
			Kendini ödül-ceza sistemi oluşturma	5	14.71
			Kendine kural koyma	4	11.76
			Kendini kontrol etmeye çalışma	4	11.76
TOPLAM			34	100	

Siber aylıklığa yönelik alınan önlemler incelendiğinde en çok tekrarlanan kodun kendi ödül ceza sistemini oluşturma (5) olduğu görülmektedir. Bu kodu hesabı kapatma (4), telefonun sesini kapatma (4), kendini kontrol etmeye çalışma (4) ve kendine kural koyma (4) kategorileri izlemektedir. Wang Tian ve Shen (2013) işyerlerinde siber aylıklığı azaltıp iş verimini arttırmak için, şirketin internet kullanım kuralları oluşturmasının faydalı olacağını belirtmiştir. Saraç ve Çiftçioğlu (2014) şirket yöneticilerinin tıpkı bu çalışmada öğrencilerin bireyler olarak yaptıkları gibi, sosyal paylaşım sitelerine girişi engellediklerini tespit

etmiştir. Şirketlerin ekonomik endişeleri düşünüldüğünde böyle önlemler almaları gayet doğaldır ancak bu çalışmanın katılımcılarının hemen hepsi kamu kurumunda çalışmaktadır. Ayrıca öğrenme esnasında yaptıkları siber aylıklık kuruma değil ancak kendilerine zarar vermektedir. Çoğu zaman kurallara rağmen çalışanların kendilerini internetin cazibesinden alıkoyamadıkları da unutulmamalıdır (Greenfield ve Davis, 2012). Tabloda da görüldüğü gibi öğrenciler, dışsal değil içsel bir kontrole ihtiyaç duymaktadır. Alınan önlemlere dair öğrenci cümlelerinden bazı alıntılar aşağıda verilmiştir:

“Telefonumdan Facebook’u sildim mesela... çünkü çok fazla dikkatimi dağıtıyor. ...Ben bu işi kurala bağladım, kendi içimde küçük ödül mekanizmalarıyla şunu bitir, bunu bitirirsen oyun oynayabilirsin, şu sitelere girebilirsin gibi küçük ödül mekanizmalarıyla kendimi dizginlemeye çalışıyorum.” K1

“Çalışmaya başladığım zaman dikkatimi dağıtacak olan telefon, internet vb. şeylerin önlemini alıyorum. Şöyle ki, telefonun sesini kısıyorum ve internette çalışma ile ilgili tarama yaparsam Facebook vb. sosyal ağlara hiçbir şekilde girmemeye çalışıyorum... zaman daralınca cezalandırma safhasına geliyorum. Gitmem gereken bir yerlere gitmeme ya da uyumama durumları olabiliyor işi tamamlamak için.” K2

“Siber aylıklık yapmazsam kendimi yemekle ödüllendiriyorum. Şunu yaptım artık aylıklık yapabilirim demiyorum, zaten kaçtığım şey o.” K3

“İşime odaklanacağım en az bir saat başka şeyle ilgilenmeyeceğim.” gibi kendimi zorlayarak ya da ikna ederek çalışmama odaklanabiliyorum. Sonuçta insan psikolojisi etken faktör. Kendinizi psikolojik olarak hazırlarsanız başarabilirsiniz.” K7

“ Önlem olarak WhatsApp gruplarından çıkıyorum ya da interneti tamamen kapatıyorum.” K8

“...mesai saatlerinde fazla paylaşımda bulunmuyorum, telefonu sessize alıyorum ben böyle çözdüm.” K9

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, lisansüstü eğitim almakta olan öğrencilerin siber aylıklık davranışlarının cinsiyet, eğitim programı ve mesleğe göre karşılaştırılması ve bu davranışların altında yatan nedenlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Karma modele göre gerçekleştirilen çalışmada, nicel verilerden yola çıkılarak nitel verilere ulaşılmıştır. Siber aylıklık etkinlikleri ölçeği ve görüşme formundan elde edilen verilerin analizi sonucunda konuyla ilgili önemli sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin siber aylıklık davranışları, cinsiyete, buldukları eğitim programına (yüksek lisans ve doktora) ve mesleklerine göre farklılaşmamaktadır. Öğrenciler genel olarak haber siteleri, sosyal paylaşım siteleri, mesajlaşma ve kişisel ilgilerine yönelik sanal etkinlikler aracılığıyla siber aylıklık gerçekleştirilmektedir. En sık gösterilen siber aylıklık davranışı ise Facebook’ta gezinmektir. Öyle ki öğrenciler bu durumdan kaçınmak için

Facebook hesaplarını kapatmaktadır. Öğrencilere benzer şekilde şirket yöneticileri de sosyal medyayı iş verimine bir tehdit olarak görmektedir (Saraç ve Çiftçioğlu, 2014).

Siber aylıklığın nedenleri genel olarak kişisel nedenler, çalışmayla ilgili nedenler ve dışsal nedenler başlıkları altında toplanmaktadır. Kişilerin ilgileri merakları başta olmak üzere odaklanma sorunu, dikkat dağınıklığı gibi birçok kişisel sebep öğrencileri bu davranışlara sürüklemektedir. Bunların yanında sıkılma, yorulma, çalışmayı erteleyebilme olanağı gibi çalışmayla ilgili etkenler de bulunmaktadır. Bazı öğrenciler ise siber aylıklık yapmaya ihtiyaç duyduklarını bunu bir dinlenme, kafa dağıtma aracı olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Telefonda veya bilgisayardan gelen bildirimler, reklamlar, telefonun sesi gibi faktörler de öğrencileri siber aylıklığa yönlendirebilmektedir. Öğrenciler, bu durumdan kaçınmak için telefonlarının sesini, interneti kapatmakta bazen de aracı ortamdan uzaklaştırmaktadır. Çoğu öğrenci siber aylıklık nedeniyle zaman kontrolünü kaybederek çalışmasını geciktirdiğini hatta hiç başlayamadığını bu nedenle kendini cezalandırdığını veya başka etkinliklerden mahrum ettiğini belirtmiştir. Çalışma isteğinin ve veriminin düşmesi, stres ve kaygının artması, pişmanlık, sağlık problemleri de siber aylıklığın getirdiği olumsuz etkilerdir.

Bu çalışmaya katılan öğrenciler eğitim bilimleri enstitüsünde lisansüstü eğitim almaktadır. Dolayısıyla öz kontrol, öz düzenleme becerileri ve çalışma stratejileri hakkında bilgi sahibi oldukları düşünülmektedir. Bu nedenle kendi kontrol, ödül ve ceza mekanizmalarını oluşturmaları oldukça doğaldır. Bu nedenle benzer bir çalışmanın farklı enstitülerde ya da daha küçük yaş gruplarında yapıldığında farklı sonuçlara ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Çalışmada dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta, bazı öğrencilerin siber aylıklığı bir dinlenme-kafa dağıtma faaliyeti olarak görmesidir. Bu çalışmada siber aylıklığın daha çok olumsuz yönleri tespit edilmiştir. Ancak alanyazında siber aylıklığın örgütsel öğrenme kapasitesini arttırdığı (Keklik vd., 2015), internette sörf yapmanın çalışanlarda pozitif duygular uyandırdığı (Lim ve Chen, 2012) gibi olumlu etkilerinden de bahsedilmektedir. Saraç ve Çiftçioğlu (2014) da bazı şirket yöneticilerinin sınırsız internet kullanımı sağlamanın çalışanlarını mutlu ettiğini ve verimi arttırdığını düşünmekle beraber bazılarının yasaklar ve engeller içeren internet kullanım kuralları koyduğunu tespit etmişlerdir. Bu ikilemin netleştirilmesine katkı sağlamak adına, bundan sonra yapılacak çalışmalarda, siber aylıklık davranışlarının öğrencilere ne gibi olumlu etkilerinin olduğu derinlemesine araştırılabilir. Son olarak, bu çalışmada nitel veriler görüşme yoluyla toplanmıştır. Bireylerin objektif veri sağladığı düşünülmektedir; ancak öğrenciler farkında olmadan gözlemlenmesi sonucunda daha sağlıklı veriler elde edilebilir.

KAYNAKLAR

- Anandarajan, M., Simmers, C.A., & Teo, T. S. H. (2014). The internet and workplace transformation. In M. Anandarajan, T. S. H. Teo, & C. A. Simmers (Eds.), *The internet and workplace transformation* (s. 3-11). Newyork: Routlege 30.11.2015 tarihinde <https://books.google.com.tr/books?id=QDXfBQAAQBAJ> adresinden alınmıştır.
- Block, W. (2001). Cyberslacking, business ethics and managerial economics. *Journal of Business Ethics*, 33(3), 225-231.
- Chatfield, S. E. (2014). Managing invisible boundaries: how “smart” is smartphone use in the work and home domains? Master Thesis, University of Purdue, Indiana.
- Consumer Barometer with Google. The Online & Multiscreen World. (2015). 01.12.2015 tarihinde <https://www.consumerbarometer.com/en/graph-builder/?question=N1&filter=country:turkey> adresinden alınmıştır.
- Creswell, J. W. (2008). *Educational research planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. New Jersey: Prentice Hall.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2011). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi* (Çev. Ed. Y. Dede & S. B. Demir). Ankara: Anı.
- Çınar, O., & Karcıoğlu, F. (2015). The Relationship between cyber loafing and organizational citizenship behavior: A survey study in Erzurum/Turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 207, 444-453.
- Deloitte. Türkiye Mobil Tüketici Anketi (2013). 02.12.2016 tarihinde http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/technology-media-telecommunications/tr_globalmobilesecuritysurvey_infographic.pdf adresinden alınmıştır.
- Ergün, E., & Altun, A. (2012). Öğrenci gözüyle siber aylıklık ve nedenleri. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2(1), 36-53.
- Gencer, S. L., & Koc, M. (2012). Internet abuse among teenagers and its relations to Internet usage patterns and demographics. *Journal of Educational Technology & Society*, 15(2), 25-36.
- Greenfield, D. N., & Davis, R. A. (2002). Lost in cyberspace: The web@ work. *Cyber Psychology & Behavior*, 5(4), 347-353.
- Griffiths, M. (2003). Internet abuse in the workplace: Issues and concerns for employers and employment counselors. *Journal of Employment Counseling*, 40(2), 87-96.
- Griffiths, M. (2010). Internet abuse and internet addiction in the workplace. *Journal of Workplace Learning*, 22(7), 463-472.
- Hassan, H. M., Reza, D. M., & Farkhad, M. A. A. (2015). An experimental study of influential elements on cyberloafing from general deterrence theory perspective case study: tehran subway organization. *International Business Research*, 8(3), 91-98.
- İnce M., & Gül H. (2011), The relation of cyber slacking behaviors with various organizational outputs: Example of Karamanođlu Mehmetbey University. *Journal of Scientific Research*, 52(4), 507-527.
- Kalaycı, E. (2010). *Üniversite öğrencilerinin sanal kaytarma davranışları ile öz düzenleme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kanten, P. (2014). İşyeri nezaketsizliğinin sosyal kaytarma davranışı ve işten ayrılma niyeti üzerindeki etkisinde duygusal tükenmenin aracılık rolü. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 11-26.

- Kaplan, M., & Çetinkaya, A. Ş. (2014). Sanal kaytarma ve demografik özellikler açısından farklılıklar: Otel işletmelerinde bir araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(1), 26-34.
- Kaplan, M., & Öğüt, A. (2012). Algılanan örgütsel adalet ile sanal kaytarma arasındaki ilişkinin analizi: hastane çalışanları örneği. *Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildirileri*, 24-26.
- Köse, S., Oral, L., & Türresin, H. (2012). İş yaşamında sosyal kolaylaştırma kavramı ve sanal kaytarma ile ilişkisi: araştırma görevlileri üzerinde bir araştırma. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(1).
- Keklik, B., Kılıç, R., Yıldız, H., & Yıldız, B. (2015). Sanal kaytarma davranışlarının örgütsel öğrenme kapasitesi üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Business and Economics Research Journal*. 6(3), 129-144.
- Lavoie, J. A., & Pychyl, T. A. (2001). Cyberslacking and the procrastination superhighway a web-based survey of online procrastination, attitudes, and emotion. *Social Science Computer Review*, 19(4), 431-444.
- Lim, V. (2005). The moderating effect of neutralization technique on organizational justice and cyberloafing. *Pacis 2005 Proceedings*, 207-219.
- Lim, V. K. (2002). The IT way of loafing on the job: Cyberloafing, neutralizing and organizational justice. *Journal of Organizational Behavior*, 23(5), 675-694.
- Lim, V. K., & Chen, D. J. (2012). Cyberloafing at the workplace: gain or drain on work?. *Behaviour & Information Technology*, 31(4), 343-353.
- Mahatakanoon, P. (2006). Internet abuse in the workplace. M. Anandarajan, T. S. H. Teo, C. A. Simmers (Eds.), In *The internet and workplace transformation* (s. 5-27). Newyork: Routledge 30.11.2015 tarihinde <https://books.google.co.uk/books?id=QDXfBQAAQBAJ> adresinden alınmıştır.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Miles, M. B., & Huberman, M. (1994). *Qualitative data analysis. An expanded sourcebook* (2nd ed.). New Delhi: Sage.
- Örücü, E., & Yıldız, H. (2014). İşyerinde kişisel internet ve teknoloji kullanımı: Sanal kaytarma. *Ege Akademik Bakış*, 14(1), 99.
- Özbek, Y. Ö. (2011). Ölçme araçlarında bulunması istenen nitelikler. Satılmış Tekindal (Ed.), *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* içinde (s. 50). Ankara: Pegem.
- Özkalp, E., Aydın, U., & Tekeli, S. (2012). Sapkın örgütsel davranışlar ve çalışma yaşamında yeni bir olgu: Sanal kaytarma (cyberloafing) ve iş ilişkilerine etkileri. *Çimento İşveren Sendikası Dergisi*, 26(2), 18-33.
- Patton, M. K. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün-S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Pegem.
- Polzer-Debruyne, A. M., Stratton, M. T., & Stark, G. (2014). Personal web use in the workplace: Why does it persist in a context of strict security and monitoring? *International Journal of Business Administration*, 5(3), 1-18.
- Saraç, M., & Çiftçioğlu, B. A. (2014). What do human resources managers think about the employee's internet usage? *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 1-12.
- TÜİK. Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. (2015). 01.12.2015 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18660> adresinden alınmıştır.
- Ugrin, J. C., Pearson, J. M., & Odom, M. D. (2008). Profiling cyber-slackers in the workplace: Demographic, cultural, and workplace factors. *Journal of Internet Commerce*, 6(3), 75-89.

- Wang, J., Tian, J., & Shen, Z. (2013). The effects and moderators of cyber-loafing controls: an empirical study of Chinese public servants. *Information Technology and Management, 14*(4), 269-282.
- Yaşar, S. (2013). *Üniversite öğrencilerinin denetim odağı ve bilgisayar laboratuvarına yönelik tutumlarının siberaylaklık davranışlarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldız, B., & Yıldız, H. İş yaşamındaki sanal kaytarma davranışlarının hukuki yönden incelenmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 13*(3), 1-17. Doi: <http://dx.doi.org/10.11611/JMER468>
- Zimmerman, B. J. (1990). Self regulated learning and academic achievement. *Educational Psychologist, 25*(1), 3-17.
- Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Theory into practice, 41*(2), 64-70.
- Zwass, V. (2006). The internet and workplace transformation. Newyork: Routlege 30.11.2015 tarihinde <https://books.google.co.uk/books?id=hZTfBQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=tr#v=onepage&q&f=false> adresinden alınmıştır.

SUMMARY

Introduction

Cyberloafing represents the situation which individuals allocate work time to their special interest via the Internet. Lim (2002), Greenfield, and Davis have considered cyberloafing as company's employees use the Internet voluntarily for their own purposes -non-business purposes- during the working hours. Cyberloafing events may prevent the completion of the work and can reduce employee productivity (Greenfield & Davis, 2002; Lim, 2002). The concept of cyberloafing in education point out the students' use of the internet for non-educational issues during the learning activities. In the literature, cyberloafing mostly examined in the workplace context and the number of studies on education is not sufficient. In this regard, the aim of this study is to investigate the cyberloafing behaviors of graduate students in terms of various variables and to determine the underlying causes of cyberloafing activities.

Method

This research was performed based on explanatory sequential pattern located under the mixed model. In this regard data were obtained from 168 graduate students who are studying at Gazi University Institute of Educational Sciences with a scale which developed by Yaşar (2013) and were subjected to required statistical process. The qualitative data were obtained with a semi-structured interview form developed by the researchers. The interview was performed with 3 students from each group: top, middle, bottom and the data were analyzed using the content analysis technique.

Findings

According to the survey results, cyberloafing levels of students did not vary significantly by gender, education program (master and doctoral degree) and occupation. Data obtained from the interviews were grouped under five main categories: cyberloafing activities, reasons of cyberloafing, factors that prevent from cyberloafing, effects of cyberloafing and the measures taken by students against cyberloafing. Especially qualitative findings can allow researchers to examine students' cyberloafing behaviours more closely.

Conclusion and Discussion

According to the survey results, cyberloafing behaviors of students are not significantly different by gender. Similar results has been reached by other researchers (Çınar, & Karcıoğlu, 2015; Örucü, & Yıldız, 2014). Kalaycı (2010) has determined that this situation varies according to the behavior shown. Cyberloafing behavior does not change according to the education program (master and doctorate). This finding contradicts the findings of Örucü and Yıldız (2014) and Özkalp, Aydın, and Tekeli (2012). Cyberloafing behaviours does not change according to the profession. Özkalp et al., (2012) have stated the opposite. However it is considered that this situation can be derived from the

students participated in this research are almost all based education and they still in training in the areas of education.

Important findings, such as what through cyberloafing is made, why cyberloafing is made, what constrains students from cyberloafing, the effects of cyberloafing, the measures taken by students against to the cyberloafing were obtained. Visiting current news sites related to professional and sports, social networking sites such as Facebook, Instagram and Pinterest and sites with activities for personal interest such as online shopping, entertainment and recipes, watching videos and communicating by e-mail, WhatsApp and instant messaging are the major cyberloafing activities of graduate students.

Interest, curiosity, monotony, lack of attention, focus problems, habits, logic infestation, failure to provide time control, rest-distraction, being bored, desire of having a break, dislike of the issues studied, fatigue and relaxation, reluctance, longer studies, the ability to delay the study, notifications, working on computer, internet access, telephone audio, advertising / web recommendations also are codes determined on the causes of cyberloafing. In addition, the presence of someone else in the environment, the urgency of the work, being happy to do the work and having developed self-control skills are the things discourages students from doing cyberloafing. Because of cyberloafing, students are unable to control their time, hampering the work of, do not even start working. For this reason some students feel growing anxiety, stress and regret. Students sometimes sacrifice from other activities in order to complete their studies due to these delays. It is also stated by students that cyberloafing distracts them, decreases their motivation and efficiency of study. The pain is another important physiological problems caused by cyberloafing.

Students try to control themselves taking some measures such as closing social media accounts, not sharing anything in social media in working hours, not logging in social networks, turning off the internet, to mute the telephone, removing the source/tool from the environment, leaving the group (Whatsapp etc.). Some have created even if their reward-punishment system.

Several methods are used in workplaces such as determining internet usage rules, monitoring the screens of the employees to prevent the employees' cyberloafing behaviours. However in education the subject is the loss of students not the company. A student who prefers cyberloafing to study may give the biggest damage to himself/herself.

Some of the participants in this study were found to create their own mechanisms of self-control, so the results of this study can provide information about the regulation of cyberloafing behaviours of younger individuals. Besides deeper data can be obtained by observing students in future studies. Finally, because some participants consider cyberloafing as a way of recreation, it is

recommended to examine whether the cyberloafing has positive effects on students.